

OPBOUW

weekblad tot opbouw van het gereformeerde leven
uitgave van de gereformeerde persvereniging „opbouw”

red. en sekr. riouwstraat 59, wormerveer

adm.: kon. wilhelminalaan 38, leersum

*Overal zijn nieuwe stemmen
in de lucht
stemmen als langswieken vogels
soms helder
soms fluisterend.*

*Telkens weer verwacht ik
het wonder
even staat het voor me, kijkt het naar me
nu pratend
straks luisterend.*

*Voortgaan, soms zijn nachten
te lang
dagen te kort, even is er in de droom
een lied
dat verglijdt.*

*Soms keert het lied weer
in de avond
als dan het verlangen te sterk wordt
weet ik ook
God geleidt!*

*maar geen mens weet hoe
of waar
soms blokkeert Hij uitgestippelde wegen
dan sterven illusies
niets is zeker*

*dan het weten kind van Hem
te zijn
ook als alles ontvalt, zeggen
zelfs kinderen
dat is zeker!*

*Dan wil ik U alles in mij geven
leven uit
uw hand en dienend gaan waar ik
uw stem
heb gehoord!*

*Maar nog is mijn hart in mij
gevangen —
kan ik alles achterlaten? U volgen zonder aarzelen
U vertrouwen op
uw woord?*

*Ja, want onuitputtelijk is de Bron
van Boven
waaruit nog olie vloeit als alles faalt, zo
naar uw kerk
zo naar mijn leven.*

*Alles dan van U verwachten
Vader
wijsheid en geloof, liefde en kracht
steeds opnieuw
zult U het geven!*

*Telkens weer verwacht ik dan
het wonder
nu blijft het in mij, leeft het
lacht het vriendelijk
en zegt zacht:*

*Ook in nieuwe stemmen is
herkennen ...
alles van heel vroeger is voorbij, morgen
wordt iets nieuws
door God gebracht!*

Ytje Eenkhoorn

ANNA

LUKAS 2 : 36-38

Daar had je Simeon, een „modale man”, en hij praatte honderd uit.

Daar had je Anna, een „profetes”, en zij zei er niet één.

Bij hem ligt de nadruk op de boodschap, bij haar op de levensloop.

Een dochter van Fanuel, uit de stam Aser. Waar de tien stammen van Israël bleven, is voor ons een vraag en voor God een weet. We leven in een God-vergetende, niet in een God-vergeten wereld, en dat is een hele troost!

Zij was op hoge leeftijd gekomen. Minder mooi maar meer zeggend vertaald: zij was voortgegaan zijnde in vele dagen.

Dag in dag uit was zij verder gegaan, altijd maar verder. En zo was zij ook werkelijk verder gekomen. Zo leerde zij geduldig en barmhartig te zijn: altijd maar lopen, altijd maar hopen. Nadat zij met haar man na haar huwelijksdag zeven jaren had geleefd. Een jaar of zestien toen zij trouwde, werd ze weduwe toen zij begin twintig was.

Toen had ze alles gehad: jeugd, liefde, huwelijk, man, kinderen misschien.

Geen sociale voorzieningen, ze stond overal alleen voor.

En nu was zij weduwe, ongeveer vierentachtig jaar oud. Minder mooi maar meer zeggend vertaald: en zij was weduwe tot vierentachtig jaren. Dat kan twee dingen betekenen: tot haar 84ste of 84 jaar lang. In ieder geval: van jong meisje af tot oude vrouw toe was ze weduwe geweest. Eigenlijk was ze altijd alleen geweest. En zo zal ze wel profetes geworden zijn: door wat ze had meegemaakt, door haar levensloop.

En zij diende God onafgebroken in de tempel, met vasten en bidden, nacht en dag. Land en volk waren in verval, maar zij bad om de verlossing voor Jeruzalem. Een halve tot driekwart eeuw lang. Wat zal dat veel betekend hebben voor de komst van onze Here Jezus Christus!

En zij kwam op datzelfde ogenblik daarbij staan en zij loofde God. Van haar kant gaf ze God

groot gelijk, van haar leven en ervaring uit. En dat was zó fijn voor Maria, want dat was nu precies wat de moeder van de Here Jezus nodig had. Ik hóór het haar later vertellen aan Lukas...

— Weet je, beste Lukas, ik begreep het toen nog niet helemaal. Ik was nog zo'n kind! Een jaar of zestien, dan ben je nog zo groen als wat. En Jozef, die lieve man van mij, had toch ook nog geen ervaring. Wat wil je ook? Een jong stel waren we!

En die goeie Simeon! we waren er zo ondersteboven van: van dat gebaar, dat hij Jezus in zijn armen nam; van dat gedicht, dat hij zomaar improviseerde; van die loodzware woorden, dat zwaard door mijn ziel. En hij heeft gelijk gehad, o ja hij heeft gelijk gehad. Kijk maar eens hoe oud ik geworden ben, bijna net zo oud als Anna toen.

Ja, die lieve Anna, dat oude mensje!

Ze kwam er zomaar bij staan, ze stemde zomaar in met wat Simeon zei, ze gaf God zomaar gelijk — zo open, zo spontaan. Ze kwam zo helemaal in de kring, ze omarmde ons zo met haar aanwezigheid.

Ach, Lukas, er was geen mens die ons kon begrijpen. Het was een ontzaglijk geschenk, dit jongetje van God, maar het schiep zoveel problemen: Jozef, ik, wij met elkaar, de familie... En deze oude vrouw, deze Anna, met haar ervaring, haar liefde, haar verwachting — zij is zo'n steun, zo'n bemoediging voor ons geweest! Daar heb je geen idee van.

En nu ben ikzelf een oude vrouw, Lukas, en nu begrijp ik zo goed wat ze bedoelde. Weet je, het is zo fijn dat er mensen zijn die „ja ja” knikken. Ze hoeven niets te zeggen, ze hoeven alleen maar „ja” te knikken, te laten merken dat ze er zijn en dat ze je begrijpen.

Het is zo fijn als dat in de gemeente, onder de broeders en zusters, gebeurt.

Dat je elkaar eens aankijkt als je een lied zingt, een blik van herkenning.

Dat je elkaar eens over de hand strijkt als je bij elkaar bent, een gebaar van bemoediging. Dat je het weet van elkaar: ik ben er voor jou en jij bent er voor mij. Je bent in de wereld en je bent in de kerk nooit alleen!

Want als Jezus een keer een plaats in je leven heeft gekregen, de plaats, dan is de omgang met de Here en de omgang met elkaar zó teer — daar zijn geen woorden voor...

J. H. VEEFKIND — KROMMENIE

DIENSTWEIGERING (3)

Na de stellingen met toelichting heb ik nog behoefte aan een nabeschouwinkje. Of eigenlijk moet ik het anders noemen, een soort achtergrondbelichting. Hoe komt het toch, dat christenen vandaag meer dan vroeger toegankelijk zijn voor de gedachte van militaire dienstweigering? Is dat nu alleen vanwege het oorlogsgeweld dat zulke ontstellende vormen heeft aangenomen of is er nog iets meer aan de hand? Wie de voorgaande artikelen gelezen heeft, zal weten dat ik het op het laatste houd. Ik moet er alleen nog iets meer over zeggen.

☆☆☆

Ik vind, dat veel christenen vandaag te gemakkelijk en te goedkoop afscheid nemen van wat dan wel het Constantijnse Tijdperk genoemd wordt; van de periode dus, waarin ons geloof onder leiding van de christen geworden romeinse keizers zich verzwaarde met het overheidsgezag, wat eigenlijk tot op deze tijd heeft voortgeduurd, althans in zijn gevolgen. Dat tijdperk is nu definitief ten einde, hoor je vandaag zeggen. En dit wordt niet met spijt geconstateerd, nee, veel meer met een ondertoon van grote opluchting. Want, zo vindt men, wat toen onder Constantijn de Grote in de vierde eeuw gebeurd is, is de grote zondeval van het christendom geweest. Toen is de kerk voor de verleiding van de macht bezweken. Toen heeft ze, als eertijds Israël in de dagen van Samuël geroepen: wij willen een koning, net als de andere volkeren — terwijl de Here toch Israëls koning was.

Deze vergelijking met het oude Israël is trouwens wel leerzaam. Inderdaad gaf het volk toen blijk van een verkeerd verlangen — „Mij hebben zij verworpen, dat Ik geen koning over hen zou zijn” — maar niettemin heeft het toen een koning gekregen en nog wel uit Gods hand. Daarmee duidt de Bijbel aan, dat over dat complexe verschijnsel van het koningschap in Israël wel meer dan één oordeel te vellen valt. Er zat een positieve en een negatieve kant aan.

Zou dat ook niet gelden voor het Constantijnse Tijdperk? Ik laat de vergelijking met Israël nu verder maar rusten. Tijdperken met elkaar vergelijken blijft moeilijk. Maar dat negatieve en positieve, — ja, daar zie ik wel wat in. De schaduwkant heeft er wel degelijk aangezet. De kerk heeft inderdaad gedacht, dat ze er op

deze wijze door haar huwelijk met het overheidsgezag een machtsmiddel, een zwaard, bij kreeg. Ze had al het zwaard des Geestes, dat is het Woord Gods. En daar kwam dan nog het wereldse overheidszwaard bij. Zij hanteerde dat wel niet zelf, maar men hanteerde het toch uiteindelijk onder haar leiding. Inderdaad, wat een onzalig machtsdenken is daar niet uit voortgekomen! IJzer scherpt men met ijzer, zegt Salomo, maar toch, wat is het zwaard des Geestes bot geworden doordat men het sleep aan het zwaard van deze wereld. Tot in onze gezinnen toe is de invloed daarvan te merken: het met ouderlijk gezag opgelegde geloof, waartegen nu steeds meer kinderen in verzet gaan.

☆☆☆

Maar is daarmee alles gezegd? Ik denk wel eens: had Constantijn dan bij zijn bekering af moeten zien van de keizerlijke troon? Men dingt nog wel eens af op de waarde van Constantijns persoonlijke bekering. Dat laat ik rusten, want het doet in dit verband niet zoveel terzake. Als we hem buiten beschouwing laten, komt dezelfde vraag terug bij een van zijn opvolgers. Had de kerk het moeten verbieden, dat een van haar leden de keizerlijke troon besteeft of bezette?

Ik ben er erg trots op dat zij dat niet gedaan heeft. Dat de christenen in dat historische uur de regeertaak die hun toeviel niet uit de weg gingen. Dat zij in plaats van de beste stuurlied aan de wal te zijn, er moedig ingestapt zijn. De kerk heeft daar vuile handen, erg vuile handen van gekregen, maar ik hou van die vuile werkhandsen toch meer dan van handen die door wereldmijding smetteloos blijven. Wat dacht u, zou het niet zeer geveinsd zijn om eerst aan allen het evangelie te prediken en dan vervolgens, wanneer een groot aantal in dat evangelie gaat geloven, zich aan de consequenties daarvan te onttrekken?

De consequenties? Ja, natuurlijk! Het was toch niet te vermijden dat aan de kerk, die terwijl alles zwak werd groeide in kracht en aantal, een keer de vraag gesteld zou worden: hoe vinden jullie dan dat er geregeerd moet worden? Wat had de kerk daarop moeten antwoorden? Dit: Ja, kijk, wij prediken alleen het Koninkrijk

Nieuwjaar

*Mijn God, ik ben bang voor het komende jaar,
en bang voor de dingen, die kunnen gebeuren;
Ik kom met mijn vragen en angsten niet klaar,
soms voel ik mij achter gegrendelde deuren.
Mijn God, ik ben bang dat de engel niet komt
die mij in Uw stralende vrijheid zal leiden;
Mijn blijdschap is weg en mijn lied is verstomd,
als Gij mij niet redt, wie zal dan mij bevrijden?
O God, ik ben bang, want ik ben zo alleen,
rondom mij staan donker Uw dreigende muren,
en als Gij nog komt, waar voert Gij me dan heen?
Ik vrees, o ik vrees Uw verterende vuren!...*

NEL BENSCHOP

Uit:

Een boom in de wind

Uitg. Kok, Kampen

— Vrees niet, want nog zend Ik Mijn engelen neer,
nooit hoeft ge de vreugd van de Kerstnacht te derven:

Want u is geboren de Christus, Uw Heer,

Zijn eigendom zijt ge in leven en sterven! —

der hemelen? Wat een laf antwoord zou dat geweest zijn! Wat dan? Had ze moeten zeggen: „Geef maar hier, laat ons dat maar doen”? „Wij hebben toch al een organisatie en die passen we wel aan de nu ontstane situatie aan”? Gelukkig heeft ze dat niet gedaan. Ze zou dan de twee zwaarden tot één gesmeed hebben. Het was dan wel een en al verwarring geworden. Nee, zij heeft diegenen van haar leden die tot de regeertaak geroepen werden, gesteund, onderwezen, opgedragen in de voorbede en zonodig vermaand. Dat alles met gebreken, maar zo was toch de aanpak, ten principale. En daar ben ik, ondanks alles wat is fout gedaan en fout gegaan, toch nog altijd blij mee en trots op.

Het is een scheve voorstelling van zaken, dat de kerk toen gekozen heeft voor de heersende macht. Daar is het wel vaak op uitgedraaid. Maar verspreid over heel de geschiedenis zijn er de Nathan's geweest die de David's moedig de waarheid zeiden. Zoals bisschop Ambrosius die in Milaan Keizer Theodosius van het avondmaal afhield, omdat deze zich bij het bedwingen van een opstand in Thessalonica in een verschrikkelijk bloedbad had laten gaan: ga weg, bloedvergieter! Ambrosius is gelukkig de enige niet geweest, al heeft alleen de hemel daar de preciese telling van bijgehouden. Want veel gehoorzaamheid geschiedt in het verborgene.

☆☆☆

Over dat hele Constantijnse Tijdperk zullen we dus wat genuanceerder te oordelen hebben dan nu vaak gebeurt. Maar 't gaat om meer dan ons oordeel daarover. Het gaat ook om onze houding. Degenen die vinden dat de Constantijnse ordening de zondeval van het christendom geweest is, zijn gauw klaar. Zij zijn blij dat deze ordening nu ten einde loopt en bespoedigen zelfs dat einde, waar dat mogelijk is. Wat hen betreft moet het nu maar uit zijn met de confessionele partijen, die zij terecht voor een uit-

vloeisel van die eeuwen lange stand van zaken houden. En ook het weigeren van militaire dienst kan hiertoe behoren. Sommige christenen gaan zelfs zover dat zij voor hun gemeenschap de naam van kerk niet langer willen gebruiken, want deze naam is te zeer belast met de kwalijke constantijnse erfenis uit het verleden. Van die erfenis wil men af. „Geen aardse macht begeren wij” — laat ons daar nu eindelijk eens mee beginnen, verzuchten zij.

Maar het klinkt mij wat verdacht en goedkoop in de oren, wanneer de kerk zo overgegeven dat Lutherlied zingt in een tijd dat er voor haar helemaal geen aardse macht meer inzit, aan protestantse kant tenminste. Is dat nu bekering of moeten we denken aan de vos uit de fabel, wie de druiven te zuur waren? En wat het afschaffen van de naam 'kerk' betreft vanwege de kwalijke belasting die er op drukt, staat dat niet gelijk aan het opgeven van valse naam en adres aan de politie? Denken we nu heus, dat we ons zo op een koopje van het verleden kunnen ontdoen? Ik vrees dat de wereld daar wat anders over zal denken.

We zullen moeten toegeven dat we tot een kerk behoren die vuile handen heeft. En ook als kerk-met-een-verleden zullen wij uit Gods vergeving moeten leren leven. Dat betekent ook, dat we breken met die zonde, waartoe de kerk altijd weer snel geneigd was: het critiekloos heulen met de machten, of ze nu goed of verkeerd handelden. Laat de kerk de Nathans-rol op het lijf geschreven staan. Maar laten we daarbij niet vergeten, dat Nathan kritisch-solidair was. Dat moeten wij ook zijn ten aanzien van het Constantijnse Tijdperk. Mogelijk gaat God aan dat tijdperk in onze dagen een einde maken. Maar het zelf beëindigen? — nee, dat is te gemakkelijk. We weten dan trouwens ook niet goed wat we doen. Het is namelijk uiterst gevaarlijk om macht op zichzelf vies te vinden. Dat vraagt een keer om het andere uiterste.

J A A R R I N G

WINTER

—1—

In de nacht
kwam de winter aangesneeuwd —
wijd opent de dag
zijn gouden poort,
het graf is wit,
de wolken grijs,
de groene lucht daarachter
is van een pastelachtige zachtheid,
het eendenpaar zwemt
door alle kleuren heen —
ik schrijf de winter op
en ween.

—2—

Takken en twijgen
krijgen
het witte kleed,
kijk hoe aan alle
alle
zorg wordt besteed.

Eens vele mensen
wensen
lof aan het Lam,
witheid en palmen
zal men
zien waar Hij kwam.

—3—

Wij zagen al zo dikwijls uit het venster
verlangend naar het stil gerucht,
wij hoopten al zo dikwijls op een winter
met witte sneeuw en blauwe lucht —

Wij hoorden al zo dikwijls langs de ramen
de regenvlagen dooien in de nacht,
wij zijn een venster dat vergeefs al jaren
op ritseling van reinheid wacht . . .

—4—

Goede Vrijdag en wit
dwarrelt sneeuw op de straat,
God verhoort ons gebed
en soms doet Hij dat laat.

LENTE

—1—

Het is zo moeilijk
lente te aanvaarden,
als er geen winter
is geweest . . .

Het is alsof wij
zonder oude aarde
gezet zijn in het
bemels feest . . .

—2—

Laat mij het groenen van de bomen
van dat U eens terug zult komen
een teken zijn . . .

Laat mij het kleuren van de bloemen
een voorjaarsbode mogen noemen
van 't paradijs . . .

—3—

Lang duurt het voor het lente luidt,
maar dan opeens bot alles uit
geelachtig groen en terra bruin,
de drukke weg, de stille tuin.

—4—

Als de wind zo woel is,
als de lucht zo zoel is,
voel ik dat ik beef —

als mijn hart zo groot is,
als zo ver de dood is,
dank ik dat ik leef.

—5—

Er is een nieuw gerucht
nieuw ruisen in de lucht,
bladeren pas uitgekomen
in de eerste wind,
het jonge groen
wordt niet gespaard,
het wordt beproefd
op zijn vasthoudendheid,
ook deze generatie
doet het goed:
er is een nieuw gerucht
nieuw ruisen in de lucht.

ZOMER

—1—

Heldere lucht
fel schijnt de zon,
voor het eerst
dit jaar werpen
de bladeren
van de bomen
hun schaduwen
op de grond,
daaraan weet ik
dat de lente
echt voorbij is
en de zomer
jong maar volgroeid
is gekomen,

dit is voor mij
sprekend symbool
van het leven,
immers ook de
volwassenheid
geeft aan de mens
diepte relief
afdruk vandaag
schaduw morgen.

—2—

Nooit is het zingen van de lijster
zo krachtig en zo vol
als na het vallen van de regen,
wanneer de zon weer schijnt
en heel de atmosfeer van kruiden
en nieuwe aarde geurt,
de stilte en de vrede komen
en stof en zorg verdwijnt.

—3—

Ik heb naar de zomer verlangd
met diepe aanhoudende pijn;
maar nu hij er is, weet ik bang
dat hij er niet altijd zal zijn.

—4—

Zoals het gras
groen na de felle regen
zich vochtig naar
de zon toe wendt,

zo keer ook ik
mij wenend tot de zegen
die na de pijn
Gods hand mij zendt.

HERFST

—1—

Het zonlicht scheert
schier waterpas
belgroen het gras —
dit open weer
dat 't noorden brengt
en ruist en zucht
en blauwt de lucht,
dit herfsttij lengt
de schaduw en de tijd
en het verlangen
naar gezangen
tot eeuwigheid.

—2—

Het geurt
nat,
je treurt
wat,

en dat
is
de herfst.

—3—

Het lage licht van deze dagen,
de diepe kleuren van dit uur —
mijn hart kan ze slechts bonzend dragen,
vervuld van een weemoedig vuur.

De tere wolk van mijn gedachten —
waarheen is zij zo traag op reis?
naar zomers die veel tranen brachten,
naar lente in het paradijs?

Te vroeg in ieder jaargetijde
ombult de avond ons gezicht,
maar wie gerijpt is door het lijden
kent en weerkaatst het laatste licht.

—4—

De knoppen zitten al klaar
voor het voorjaar,
de bladeren vallen naar de
nieuwe aarde.

Zo was het (13)

In de loop der jaren heb ik gemerkt, dat het verstaan van bijbelse woorden blijkbaar een moeilijke zaak is. De woorden uitverkiesen en uitverkiezing vormen, zoals zij in de Schrift voorkomen, geen zwaar probleem. Maar veel christenen hebben daarvan wel een zaak gemaakt „zwaar om te verstaan”. Van wedergeboorte hebben theologen gemaakt „inplanting van een levenskiem”, een zeer geheimzinnige zaak. Daaruit zouden dan geloof en bekering opbloeien. Terwijl het woord wedergeboorte in de Bijbel zelden voorkomt en als het voorkomt betekent: vernieuwing van het leven. Dat het woord „heiligen” door de gemeente vaak is misverstaan toonde ik indertijd aan in het kerkbladje van Voorthuizen. En in een volgende aflevering schreef ik een artikelje over het woord rechtvaardig(en). Dat ook door veel gelovigen niet meer werd verstaan, zoals het in de Schrift voorkomt.

Als ik aan catechisanten vroeg of er wel rechtvaardigen waren in wereld of kerk, aarzelden ze wel wat meer dan bij de vraag naar heiligen. Maar het antwoord was toch gewoonlijk: rechtvaardigen zijn er niet. Toen ik zelf catechisant was dacht ik er trouwens net zo over. Daar is mij nooit recht duidelijk geworden wat het woord rechtvaardig in de Schrift betekent. Waarschijnlijk was het m'n catechiseermeester ook niet goed duidelijk. Ik kan hem dat moeilijk kwalijk nemen, want ik moet bekennen, dat ik al jaren dominee was, eer ik een goed inzicht kreeg in de juiste betekenis. Dat is mij bijgebracht door de bekende broeder A. Janse van Biggekerke. Die een boek schreef met de titel: Van de rechtvaardigen.

Het is heel begrijpelijk, die aarzeling van de jongens en meisjes. En ze hadden ook wel een beetje gelijk, als ze antwoordden: rechtvaardigen zijn er niet, want niemand is zonder zonde. Zó wordt ook wel in de Bijbel gesproken. Maar helemaal gelijk hadden ze niet. Daarover straks.

Rechtvaardig, zo is het er bij de gemeente in gegaan, is iemand die geheel zonder gebrek is. Iemand, die nooit een steek heeft laten vallen. Die nooit een mislag of misstap heeft begaan. Nu, zó iemand bestaat er niet. Behalve dan Jezus Christus, de Rechtvaardige. Hij kon voor het gericht van God bestaan. Dát kan van niemand anders gezegd worden als hij wordt beoordeeld naar wat hij op en in zichzelf is.

Een psalmist vraagt: „Ga niet in het gericht met uw knecht, want niemand die leeft is voor U rechtvaardig”. (Ps. 143). Op een andere plaats lezen we: „Want niemand op aarde is zo rechtvaardig, dat hij goed doet zonder te zondigen”. (Pred. 7 : 20). Een andere tekst luidt: „Er is niemand, die doet wat goed is, zelfs niet één”. Dát wilde de Farizeeër uit Lukas 18 niet erkennen. Hij behoorde tot hen, „die van zichzelf vertrouwden, dat zij rechtvaardig waren en de anderen verachtten”. Zij leefden niet van Gods genade, meenden met hun trouwe wetsbetrachting voor God te kunnen bestaan. En achtten zich ver verheven boven alle anderen. Die vormden een troep rovers, onrechtvaardigen, echtbrekers en tollenaars. God dacht er anders over. De Farizeeër ging, niet-gerechvaardigd, naar huis.

Het woord rechtvaardig wordt dus wel gebruikt in de betekenis van: zonder zonde. Maar dat is doorgaans de beduiding van dit woord niet. Veel en veel vaker wordt het in een andere zin gebruikt. Helaas is de hoofdzaak aan de gemeente ontgaan. Terwijl het toch eenvoudig en duidelijk genoeg is.

Noach wordt een „rechtvaardig en oprecht man” genoemd, „die wandelde met God”. Hij leefde met de HERE. De Kantt. schrijft daarbij: „Dat is, die in het ware geloof en in de vroomheid des levens, ongeveinsd en zonder valsheid was”. Maar hij bedronk zich, wat toch wel niet goed was.

Van Abraham lezen we: „Hij geloofde in de HERE, en Hij rekende het hem toe als gerechtigheid”. God achtte Hem een rechtvaardige. Want hij geloofde de belofte, dat hij een groot nageslacht zou hebben. Daarmee stond hij in de rechte verhouding tot de HERE. Petrus zegt van Lot, dat hij een rechtvaardige was temidden van z'n goddeloze omgeving. (II Petr. 2 : 8). Wat toch zeker niet wil zeggen, dat hij geheel zonder zonde was. Nu hebben theologen beweerd, dat Abraham wel gerekend werd als een rechtvaardige, dat God zijn geloof hem toerekende als rechtvaardigheid. Maar dat dit niet wil zeggen, dat hij door zijn geloof rechtvaardig wás. Maar als God iemand iets toerekent als gerechtigheid, dan is dit geen „doen alsof”. Als mensen iets achten of rekenen als, dan kan dit ten onrechte wezen. Eli rekende Hanna dronken. Maar zij was het niet. Zij was biddende. Maar als de HERE Abrahams geloof hem toerekende als rechtvaardigheid, dan wil dat zeggen: God keurde zijn geloof goed en erkende dat als de houding van een rechtvaardige. Waarmee niet gezegd is dat Abraham zonder enig gebrek was.

In Ps. 32 zegt David, dat hij zijn zonde voor God beled en vergeving vond. Hij spreekt een overtreder zalig, die zijn overtreding belijdt. En aan het slot zegt hij: „Wie op de HERE vertrouwt, die omringt Hij met goedertierenheid. Verheugt u in de HERE en juicht, gij rechtvaardigen; jubelt allen, gij op-rechten van hart.” David zelf was één van de rechtvaardigen. Maar hij struikelde soms zo erg, dat hij er kapot van was. Toch was hij een rechtvaardige. Hij beled zijn schuld, wilde van genade leven. Door zijn geloof stond hij in de rechte verhouding tot God. Hij viel soms diep, struikelde vaak, maar keerde tot de HERE terug. Z'n levensrichting was niet van de HERE af, maar naar Hem toe.

Rechtvaardigen zijn allen, die de HERE vrezen. Die op Hem hopen en van God alle verwachting hebben. Zij hebben ook ongerechtigheden, maar daarin kunnen ze het niet uithouden. Ze kunnen niet zonder Gods gunst leven. Ze hebben wel te vechten tegen hun ongelovigheid, maar ze bidden: „Kom mij te hulp in de strijd tegen m'n ongeloof.” Ze vertrouwen op Gods genade en zo staan ze in de goede verhouding tot Hem. Ze zijn rechtvaardig door hun geloof. Zo staat het ook in Habakuk: „De rechtvaardige zal door het geloof leven”.

In de Schrift staan de rechtvaardigen tegenover de goddelozen. Goddeloos betekent: zonder God. Zij keren Hem de rug toe. Vrezen Hem niet en ontzien geen mens.

Psalm 1 zegt: „De HERE kent de weg der rechtvaardigen, maar de weg der goddelozen zal vergaan”. In Jesaja 3 : 10 lezen we: „Zegt van de rechtvaardige, dat het hem zal welgaan, want hij zal de vrucht van zijn daden eten. Wee de goddeloze, het zal hem slecht gaan, want het werk van zijn handen zal hem vergolden worden.” Dat zijn maar enkele voorbeelden. Ik zal nog een tekst noemen, omdat die mij herinnert aan de winter van 1928/29. Het was bar en boos weer. Toch liet een boer z'n jongvee in een weiland lopen, waar onder sneeuw en ijs geen voedsel meer was te vinden. Op zekere morgen vond de boer op het hek van z'n land de volgende tekst: „De barmhartigheden der goddelozen zijn wreed, maar de rechtvaardige kent het leven van zijn beest”. Tientallen keren vinden we in de Bijbel deze tegenstelling van rechtvaardigen en goddelozen. Mensen, die de HERE vrezen tegenover hen, die God niet vrezen.

Ook in het N.T. komt dat woord rechtvaardig voor. Om te beginnen: Zacharias en z'n vrouw Elisabeth heten rechtvaardigen: Zij waren „rechtvaardig voor God en leefden naar alle geboden en eisen des Heren, onberispelijk”. Dat dit niet betekent: geheel zonder gebrek, blijkt direkt uit de houding van Zacharias tegenover de woorden van Gabriël. Deze zegt immers: „Gij zult zwijgen en niet spreken kunnen... omdat gij mijn woorden niet geloofd hebt.” Ook Jozef heet rechtvaardig, want hij wilde Maria niet in opspraak brengen. En van Simeon wordt gezegd: „Hij was rechtvaardig en godvrezend.” Dat dit alles met geloof te maken heeft blijkt uit wat er ook van hem gezegd wordt: „Hij wachtte de vertroosting van Israël”. Hij geloofde dus de vervulling van Gods beloven.

De Rechtvaardige in de volle zin van het woord is de Here Jezus Christus.

C. VEENHOF — KAMPEN

Jager's „Kernwoorden”

Het was mijn bedoeling onze lezers er attent op te maken dat er 'n tweede druk is verschenen van het bekende boek van prof. Jager „Kernwoorden van het Nieuwe Testament”.

Ik heb daarover, als ik mij niet vergis, reeds bij de eerste druk een en ander geschreven. En zeker ook dat ik het een verrukkelijk boek vind. Een boek dat van grote betekenis is voor het verstaan van het Nieuwe Testament, trouwens van héél de bijbel.

Maar nu geviel het dat in het „Reformatorisch Dagblad” — dat „dit even tussen haakjes, een voortreffelijke, zeer kundig geleide rubriek voor het kerkelijke leven heeft — een bespreking van Jager's boek gegeven werd waarin een zo knappe en zo juist

waarderende recensie van de „kernwoorden” gegeven wordt dat ik die onze lezers niet wil onthouden.

Boven die bespreking staat in een „kop” die vier kolommen overkoepelt met vette letters: „Herdruk Kernwoorden van het N.T.”, verschenen — Prof. Jager is een zeer kundige reformatorische weg-wijzer.” En dan volgt de bespreking.

Deze is van de hand van drs A. de Reuver, Ned. Herv. predikant te Capelle aan de IJssel. Uit een paar studies die ik van hem las heb ik wel gemerkt dat deze een kundig gereformeed theoloog is die bovendien over een goede pen beschikt.

Hier volgt zijn bespreking.

Hij kon door niemand overtuigd worden van zonde. Dat de vrouw van Pilatus hem een „rechtvaardige” noemt, zegt natuurlijk niet, dat Hij volstrekt zonder zonde was. Maar dat is wel de betekenis, als Petrus in Hand. 3 : 14 zegt: „Gij hebt de Heilige en Rechtvaardige verloochend”. En in z'n tweede brief schijft hij: „Want ook Christus is eenmaal om de zonden gestorven als Rechtvaardige voor de onrechtvaardigen”. (3 : 18). En Johannes zegt tot troost voor de gelovigen: „Als iemand gezondigd heeft, wij hebben een voorspraak bij de Vader, Jezus Christus, de Rechtvaardige”. (1 Joh. 2 : 2).

Hij is Rechtvaardig in de volstreekte zin van het woord. Maar allen, die in Hem geloven, zijn rechtvaardigen-in-Hem. Door het geloof in Hem. Zó zijn ze rechtvaardig voor God. Kunnen ze voor God bestaan in het gericht. Niet door de werken der wet, niet omdat zij door hun goede werken Gods genade hebben verdiend. Maar omdat zij door het geloof deel hebben aan Gods genade door Christus Jezus geopenbaard. Paulus heeft dat er bij z'n gemeenten in gehamerd. „Niet uit de werken, maar uit het geloof”. Niemand is uit en in zichzelf rechtvaardig voor God. Niemand kan voor God bestaan in het gericht. Maar we worden gerechtvaardigd door het geloof in Jezus Christus. De bekendste tekst met betrekking tot deze zaak is wel Rom. 5 : 1: „Wij dan, gerechtvaardigd uit het geloof, hebben vrede bij God door onze Here Jezus Christus. Door Wie wij ook de toeleiding hebben verkregen tot deze genade, waarin wij staan en roemen in de hoop op de heerlijkheid Gods”. We mogen wel zeggen, dat wij, gerechtvaardigd door het geloof, nu ook werkelijk rechtvaardigen zijn. Die door het geloof in de rechte verhouding tot God staan.

Maar dan wel door een geloof, dat die naam verdient. Een geloof, dat om met Paulus te spreken „door de liefde werkt”. Niet door een dood geloof, een onvruchtbaar geloof. Maar een geloof, dat tot werk drijft. Niet tot werken der wet, om daardoor Gods gunst te verdienen. Maar tot geloofswerken. Daar mogen we niet bang voor zijn. Integendeel. Jakobus durft zelfs zeggen, dat een geloof, dat niet wil werken een dood geloof is. Dus helemaal geen geloof. Ook zegt hij, dat vader Abraham gerechtvaardigd is „uit werken”. En hij verklaart verder in hoofdstuk 2: „Gij ziet, dat een mens gerechtvaardigd wordt uit werken en niet slechts uit geloof”. Het gezegde: „dat is niet volgens Jakobus”, is er bij de gemeente wel ingegaan. Maar zijn verklaring over rechtvaardiging uit (geloofs)werken heeft in de Kerk niet zulk een plaats gekregen, als ze verdient. Mogelijk is men bang, dat Jakobus een beetje in strijd komt met Paulus. Daarvoor hoeft en mag niemand bang zijn. Paulus vecht tegen dode werken, werken der wet. Jakobus strijdt tegen dood geloof. Ze zijn het hartelijk eens met elkaar.

Hoe zijn we rechtvaardig voor God? Door te voldoen aan de eis van Gods verbond. Door in Hem te geloven, door Hem te vrezen, door van Hem alles te verwachten, door Hem lief te hebben met geheel ons hart. Dat wil niet zeggen, dat we niet meer te strijden hebben tegen ons ongelooft. Die strijd is er telkens weer. Ook het gevecht tegen onze wanhoop. En tegen onze liefdeloosheid. Ons geloof kan inzinken, onze hoop kan kwijnen, onze liefde verkillen. Maar als het goed is kunnen we zonder de HERE niet leven. En keren we tot de HERE telkens terug. Het komt m.a.w. aan op de algemene richting van ons leven. De rechtvaardige leeft naar God toe. De goddeloze leeft van de HERE

Bijna tien jaar geleden verscheen een nu uitverkochte eendelige uitgave „Kernwoorden van het Nieuwe Testament” van de hand van prof. dr H. J. Jager te Kampen. De auteur is emeritus-hoogleraar van de Vrijge-maakte hogeschool aan de Broederweg, maar hij is met zijn collega C. Veenhof in de kerkstrijd van de laatste jaren buiten het verband geraakt.

Nu heeft uitgever Buijten en Schipperheijn te Amsterdam tot een herdruk besloten, in twee handzame bandjes in de serie „Zicht op de Bijbel”, een belangwekkende en leerzame serie boeken van Schriftgetrouwe signatuur, die „kanttekeningen” willen geven bij de Bijbel(-studie). In deze bescheidenheid wordt de reeks aangediend. Dezelfde bescheiden opzet heeft ook het onderhavige tweedelige werk.

Deel I leidt ons in in o.a. de volgende thema's: Evangelie, Koninkrijk Gods, Wedergeboorte, Gerechtigheid, Leven, Geloof, Blijdschap, Zekerheid, Hoop.

Deel II behandelt de kernwoorden: Eenvoudigheid, Matigheid, Lank-

moedigheid, Lijdzzaamheid, Droefheid naar God, Vrijheid, Belijden, Eenzaamheid e.a. Prof. Jager weet vaak in kort bestek veel te zeggen. En hij doet dat duidelijk en helder, verlevendigd met goedgekozen voorbeelden uit de praktijk.

Wat in geleerde en vaak buitenlandse boeken ligt opgetast, is hier vereenvoudigd en goedvertolkt weergegeven, wat het boek zo geschikt maakt voor Bijbelkringwerk. Wat mij trof was zijn tekstkeuze bij ieder thema: geen opeenstapeling van teksten, maar 'n selectie van de meest terzake doende.

Edelstenen

Daarbij heeft mij erg aangesproken de combinatie van uitleg en toepassing: Prof. Jager weet telkens de gesteenten die hij uitgraft ons dicht onder ogen te brengen en het licht van het Evangelie er zo op te laten vallen, dat ze gaan glanzen en de schittering ons raakt. En wie dan nóg de ogen dicht knijpt, wil hij wakker schudden. Hij is geen koopman die zijn waren slechts toónt. Hij wil ze kwijt. En hij weet onze bezwaren en ja-maars te ontmas-

Een plaatselijke kerk geen maatschappelijk bedrijf

Dat de kerk des Heren ook een eigen economie heeft, kan voor ieder duidelijk zijn. Iedere plaatselijke gemeente kent haar eigen financieel beheer. Er zijn kerkelijke goederen. En het beheer daarvan wordt gevoerd óf rechtstreeks door de kerkeraad óf door een commissie. Er zijn inkomsten en uitgaven. Er is een penningmeester nodig, die de boeken bijhoudt. En jaarlijks wordt aan de gemeenteleden een financieel verslag aangeboden en verantwoording gedaan van de baten en lasten en onkosten.

Dit alles is goed en nodig. Ook de kerk mag er maar niet financieel op los leven, zogenaamd in het 'geloof', dat het met de gelden wel in orde komt.

Toch moeten we goed blijven zien, dat een plaatselijke kerk geen maatschappelijk bedrijf is, maar een geloofsinstituut, georganiseerd voor

de dienst des Woords en der sacramenten, en naar de normen, die in Gods Woord voor het kerkelijk leven zijn gesteld. En dat we de welstand en bloei van zo'n plaatselijke gemeente naar die normen hebben te beoordelen.

Als een commissie van beheer aan het eind van een boekjaar mag constateren, dat er een mooi batig saldo is, dan kan dat een dankbaar en voldaan gevoel geven, maar het zou wel heel verkeerd zijn, als ze uitsprak: we staan er kerkelijk goed voor. Want een kerk is nu eenmaal geen naamloze vennootschap.

Vooraf bij het beroepingswerk van predikanten kunnen hier de dingen scheef getrokken worden. Dan gaat het niet allereerst om de normen van Schrift en belijdenis, of de predikant de waarheid vóór staat en zich in geheel zijn dienst gehoorzaam onder Gods Woord stelt, maar een dominee, die organiseren kan, van aanpakken weet en het kerkelijk bedrijf goed weet te runnen, en de mensen goed bij elkaar weet te houden.

Zulke dingen kunnen gebeuren, als men de kerk niet meer als kerk ziet, maar als zaakje van ons. Dan worden alle dingen scheef getrokken. En het peil van het kerkelijk leven wordt ten slotte afgemeten naar het rendement.

B. Telder, Bilthoven

af. De rechtvaardige Petrus kon de Here verloochenen. Thomas kon tot ongelooft voor een tijd vervallen. Wij staan niet altijd even sterk in ons geloof. Er is in de Schrift sprake van een klein geloof en van een groot geloof. Van zwak geloof en van sterk geloof. Maar de Bijbel spreekt ook van een „geloof als een mosterdzaad, dat bergen kan verzetten”. Laten we maar volharden in het geloof. Opdat we aan het einde van de loopbaan kunnen zeggen: „Ik heb het geloof behouden”.

keren: „dat vervloekte, ellendige „maar” van ons ongelovig en twijfelziek hart”.

De schrijver is op de hoogte van allerlei misstanden en misgewassen in het geestelijk leven: hij ontdekt ze en reikt kostbare medicijn aan. Zo schrijft hij een heilzaam, evenwichtig en pastoraal hoofdstuk over de *wedergeboorte*, waarbij hij twee elementen zwaar laat wegen: de wedergeboorte is enerzijds onnaspeurlijk (want werk van de Geest), anderzijds geen gebeuren dat langs ons bewustzijn heen gaat (want werk van het Woord). Weldadig is de fiducia die de schrijver heeft in de *Evangelie-verkondiging*: „Als ik zeg, dat ons door het Evangelie verkondigd wordt, dat God goddelozen rechtvaardigt, dan moeten wij niet denken, dat het Evangelie ons een leer over de rechtvaardiging mededeelt. Maar het is zó, dat God door het Evangelie ons (daadwerkelijk) vrijspreekt”. Prachtig en op Calvijns toonhoogte geschreven is het stuk over de *rechtvaardiging*.

Woord en Geest

Al even reformatoerisch omschrijft

prof. Jager de vervlochtenheid van geloof en belofte (: zij grijpen in elkaar als een „haak” in een „oog”) en die van Woord en Geest (: wie buiten het Woord om en buiten het geloof om de werking van de Geest wil ondervinden gaat buiten de van God gestelde weg en raakt op dwaalwegen) en die van genade en Christus (: Gods genade hebben wij niet bij onszelf maar buiten onszelf, in Christus Jezus te zoeken).

Sober maar eerlijk en met Bijbelse hoogspanning geladen is het gedeelte over Gods *toorn*. Van bijzondere pastoraal-opbouwende gehalte is het stuk over de *zekerheid van het geloof*. Instructief vond ik ook het hoofdstuk over *zonde, zondekennis en zondestrijd*.

Prof. Jager maakt in zijn verklaring van het woord „beking” bezwaar tegen Schrottinghuis' vijf „nieten”. Nee, niet tegen de „nieten” als zodanig, maar tegen het predikaat „dierbaar” dat ze toegekend wordt. Signaleert de schrijver hier niet (pijnlijk maar eerlijk!) een van de geraffineerdste gestalten van het ongelooft, wanneer mensen hun ondeugden en

onmogelijkheden als dierbaarheden gaan koesteren? En is het geen beschamende waarheid als de schrijver moet bekennen: „Ik heb nergens meer hoogmoed gevonden dan in kringen waar men veel op had met de dierbare vijf nieten?”

Ethiek

Prof. Jager schrikt er ook niet voor terug om rake en concrete woorden te wijden aan de ethiek van de christen. Zo schrijft hij — juist voor deze losgeslagen en vrijbuitige tijd zo actueel! — heel indringend over *matigheid*, zelfbeheersing, soberheid.

Wij zullen niet moeten vragen hoe ver wij met deze „wereld” kunnen meegaan, maar hoe ver we daarvan kunnen verwijderd blijven! Levensgevaarlijk balanceren op een brugleuning, zo noemt prof. Jager bioscoopbezoek e.d. *Vrijheid* omschrijft prof. Jager zo: „Gods kinderen zijn vrij. Niet omdat ze totaal over zichzelf te beschikken hebben. Maar omdat God over hen beschikt...”

Men neme mij niet kwalijk — het is per se niet als steek onder water bedoeld, maar als oprechte ontboezeming — het deed me zonder meer goed, om uit de mond van de schrijver n.a.v. de „verdeeldheid” zo bescheiden en zelf-kritisch over de Vrijmaking van 1944 te horen spreken. „Hebben we afgeleerd te roemen in „grote theologen” en „leiders”? Dat zullen we moeten leren, willen we de Heere behagen. Want alle roem in mensen is niet uit God”.

Kringwerk

Het zal de lezer duidelijk zijn, dat ik dit tweebandige boek met veel blijmoedigheid en vrijmoedigheid bij u aanprijs. Wie hier tweemaal f 15,90 voor uitgeeft krijgt iets in handen dat hem veel meer teruggeeft. Het lijkt me toe, dat in de eerste plaats het *persoonlijke* Bijbelonderzoek erdoor verbreed en verdiept wordt.

In de tweede plaats denk ik aan *jeugdverenigingen* die hier stof geboden wordt, toereikend voor diverse seizoenen. Tenslotte wil ik nog wijzen op *Bijbelkringwerke*; men zal er (naast het uitvoeriger, wetenschappelijker en daarom minder „praktikale” werk van F. J. Pop, „Bijbelse woorden en hun geheim”) even vruchtbaar als dankbaar gebruik van kunnen maken.

Aan deze recensie hoef ik niets toe te voegen: ik ben het er volmaakt mee eens.

Maar naar aanleiding van het verschijnen van Jager's boek en deze recensie wil ik nog wel een paar opmerkingen maken.

Toen ik de „Kernwoorden” weer doorlas — je moest het boek eigenlijk elk jaar eens een keer doorlezen — schoot mij een woord uit het „woord vooraf” dat Calvijn aan zijn Institutie deed voorafgaan te binnen. Hij zegt daarin o.a. dat hij dat boek geschreven heeft om „degenen die zich gezet hebben tot de studie der heilige Godgeleerdheid, tot het lezen van Gods Woord zó voor te bereiden en te onderwijzen, dat zij daartoe een gemakkelijke toegang kunnen hebben

en er zonder moeilijkheden in kunnen doorgaan.”

Calvijn wilde in zijn Institutie geen dogmatiek geven. Dat wel het allerminst! Hij noemt het: onderwijzing in de *Christelijke religie*! In de eerste druk staat zelfs dat het de hoofdsom der christelijke *vroomheid* bevat. Neen, wat Calvijn beoogde was heel wat anders. In zijn dagen was de bijbel, het Woord van God, overwoerd door een dicht struikgewas, je zou haast zeggen: door een oerwoud van allerlei, veelal scholastieke theologieën. En dat wilde Calvijn in zijn boek en met zijn boek weghakken om de mensen weer het volle zicht op het zuivere Woord van God te geven. Als men al dat scholastieke gedoe kwijt was dan kon men zijn boek wel aan kant leggen om met volle teugen te drinken uit het zuivere water van de bron. Calvijn's boek wilde *hulpdienst* verrichten bij het leren verstaan van de bijbel.

Welnu hetzelfde, natuurlijk op geheel andere wijze, wil prof. Jager met zijn boek doen. En dat was broodnodig. Want de scholastiek drong met grote kracht al heel gauw weer in de gereformeerde en lutherse theologie binnen. En maakte die steriel en krachteloos. Het is opvallend dat in de geref. gezindte die scholastieke theologie nog zo machtig is en de compendia daarvan stuk na stuk herdrukt worden. Het heeft er alle schijn van dat de „oudvaders” daar in feite méér gezag hebben dan de Schrift. En dat de Schrif vooral door de bril van die nareformatorische theologen wordt gelezen. Kuyper was één van de grootsten onder hen! Hij nam o.a. de theorie van de veronderstelde wedergeboorte van Voetius over!

Jager heeft de flarden van de scholastieke-theologische kleedij waarmee men hem ook aan de V.U. had opgetuigd wel heel erg grondig afgelegd. En hij heeft geworsteld, heel zijn leven lang, om het lied van het Evangelie zonder bijgeluiden te horen en door te geven. En daarin is hij een trouw volgeling van Calvijn. Al zal hij ook, met deze grote, erkennen dat ook zijn kennen maar zeer „ten dele” is.

Een volgende opmerking is deze. Je hoort nog al eens zeggen dat Jager's artikelen zo „eenvoudig” zijn. En dan bedoelt men zo'n beetje te zeggen: „oppervlakkig”. Studenten zeggen dan „niet-wetenschappelijk”. — Laat ik erbij zeggen dat het niet de slimsten zijn die dat beweren! Inderdaad: Jager schrijft een-voudig. Maar dit zeggend denk ik aan een woord van een beroemd prediker uit de Chr. Geref. Kerk van Amerika, prof. Volbeda. Die was inderdaad een begenadigd prediker. Ik hoorde over hem eens het volgende: Een dame zei eens vleidend tegen hem: „Professor, u schudt alles wat u zegt zo maar uit uw mouw.” Volbeda riposteerde deze exclamatie onmiddellijk met deze prachtige woorden: „Inderdaad, mevrouw, maar u moest eens weten wat voor een tijd en moeite het heeft gekost alles eerst in die mouw te krijgen!” Zo iets kun je ook van Jager zeggen. Hij heeft heel zijn leven hard

gestudeerd en alles diep doordacht en daarom kan hij wat hij zeggen wil zo eenvoudig zeggen.

Toen iemand eens op stekelige wijze aan ds Visee vroeg: „Hoe lang hebt u over die preek gewerkt?” antwoordde deze gevatte broeder: „Mijn leven lang.” Zo iets zou je ook met het oog op dit boek van Jager kunnen zeggen. Wat zit er niet een groot brok weer-slag van pastorale ervaring in! En ten slotte: Ik ben heel erg blij dat mijn beste collega en trouwe vriend Jager, na bijna een halve eeuw pre-tentioelose en trouwe dienst in de kerk, gedurende welke een aantal broeders hem een paar volkomen onverdiende rake klappen hebben toegediend, uit deze sector van de gereformeerde gezindte dit begrip van en deze waardering voor zijn werk vond.

En tot de lezers zeg ik: koop en lees het boek. En lees ook zo af en toe ook eens een hoofdstuk in uw gezin met uw kinderen door. Want de verbastering van de bijbelse kernwoorden is ook in de gereformeerde wereld erg groot.

(Herhaling wegens misplaatsing)

Kerstdagen

—1—

*Wilt U me zegenen, Heer,
en tot een zegen stellen,
dan kan ik ook dit keer
over uw heil vertellen*

—2—

*Het zijn maar een paar dingen
die het met kerst doen
die me stil laten zingen —
wat rood en wat groen.*

*Het zijn maar een paar zaken
niet groot en niet ver
die me blij komen maken —
een kaars en een ster.*

—3—

*Soms trekt mijn vlam omhoog
tot vals en walmend licht,
maar kortgeknijpt brand ik
weer stil voor Gods gezicht.*

—4—

*Het kerstlicht is vergeten
eer ik het heb gezien;
ik heb het wel geweten,
ik volg U en ik dien.*

—5—

*De mensenherder komt te laat,
hij heeft geen tijd,
hij vindt alleen een schaap dat blaast
geen Kind dat schreit...*

*Toch bidt en knielt hij op de grond
in duisternis
en ondervindt dat altijd rond
hem vrede is...*

KOOS VEEFKIND

„Zuid Afrika in opspraak”

van prof. dr H. Jonker.

Uitg. Buijten en Schipperheijn te Amsterdam. 152 blz.; prijs f 14,90.

Het boek van prof. dr H. Jonker „Zuid Afrika in opspraak” is oorspronkelijk gepubliceerd als een artikelenserie in De Waarheidsvriend.

In deze artikelen geeft hij zijn indrukken weer van een reis van 5 weken, die hij in 1976 in Zuid Afrika maakte. Prof. Jonker had dit land ook 20 jaar geleden bezocht en kon op deze manier nagaan, of er in deze tijd vooruitgang was geboekt. De schrijver beantwoordt deze vraag bevestigend.

Op deze reis heeft prof. Jonker met zeer veel mensen van allerlei richting gesproken. In dit boek heeft hij getracht zijn indrukken zo objectief mogelijk weer te geven.

Hij wijst op de bijzonder moeilijke problematiek van Zuid Afrika, waar 12 volkeren in één staatsbestel samenleven. Om dit probleem op te lossen koerst men nu in de richting van een Afrikaanse gemeenschap van volkeren met economische verhoudingen tot elkaar op dezelfde wijze als de Europese Gemeenschap. Men spreekt daarbij van een multinationaal beleid, omdat het gericht is op de ontlooiing van vele naties, zelfstandige volkeren met eigen identiteit. Daar staat dan tegenover de opvatting, die pleit voor een multiraciale samenleving, die een eenheidsstaat wil, waarin ieder gelijke politieke rechten en mogelijkheden heeft met integratie van alle bewoners in één staatsverband.

Prof. Jonker pleit ervoor het beleid van de huidige regering een kans te geven, al heeft hij op een aantal onderdelen, b.v. de zogenaamde kleine apartheid wel kritiek.

Het is voor iemand als ondergetekende niet eenvoudig om over het standpunt van prof. Jonker een oordeel te geven.

Laast las ik, dat een actiegroep van oordeel was, dat je er niet geweest hoeft te zijn om een oordeel te hebben. Als je er toch heengaat, zal je niet de juiste mensen spreken en dus met een verkeerd beeld van de situatie terugkomen.

Als dat juist zou zijn, zou ik mij dus wel een oordeel kunnen aanmatigen en zal prof. Jonker er wel naast zijn. Op het standpunt van die actiegroep lijkt me elk gesprek over Zuid Afrika zinloos.

Natuurlijk is een strikte objectiviteit vrijwel onmogelijk. Ook prof. Jonker ging met zekere vooronderstellingen naar Afrika. Ik heb echter wel de indruk uit zijn boek gekregen, dat hij naar zoveel objectiviteit streeft.

In elk geval biedt zijn boek veel materiaal voor hen, die zich in het probleem Zuid Afrika willen verdiepen. Dit boek wordt nergens, zoals zovele anderen over dit onderwerp, ontsiert met loze kreten. Toch zijn er bij mij nog al wat vraagtekens gebleven.

Prof. Jonker zegt, dat we de regering Vorster een kans moeten geven het beleid te volvoeren. De vraag dringt zich echter op, of men daarvoor nog wel de tijd krijgt.

Prof. Jonker wijst erop, dat we de apartheid niet maar als een scheldwoord moeten gebruiken. Die apartheid is een te-

genhanger van integratie en assimilatie. Met prof. Jonker geloof ik niet, dat assimilatie de goede oplossing is. Vrijwel overal waar men daarvoor gekozen heeft, is het een mislukking geworden.

Apartheid ligt echter heel dicht bij discriminatie. Heeft men op tal van punten toch niet de grens overschreden en daarmee in feite de discriminatie ingevoerd? Prof. Jonker zal het met mij eens zijn, dat wij op Schriftuurlijke gronden discriminatie zullen moeten afwijzen.

Voorts komt het mij weinig consequent voor aan de ene kant te kiezen voor een territoriale apartheid en aan de andere kant voor economische integratie. Deze zaken lijken mij moeilijk te combineren. Prof. Jonker wijst in dit verband wel op de E.E.G., maar daar liggen de zaken toch wat anders.

Daar bestonden al eeuwen lang nationale staten, die nu de weg van economische integratie opgaan. Zelfs bij de E.E.G. echter is het duidelijk, dat integratie met landen op veel lager economisch niveau vrijwel onmogelijk is. Spelen bij dat alles materialistische motieven bij de regering Vorster niet een te grote rol?

Het zijn echter allen vragen van iemand, die nooit in Zuid Afrika geweest is. Uit deze opmerkingen zal men begrepen hebben, dat het boek van prof. Jonker veel stof geeft om de problemen van Zuid Afrika nader te bestuderen. Het is dan ook van harte ter lezing aanbevolen.

J. Meulink

P. Jongeling:

„14 jaar in de Tweede Kamer”

Uitg. Ton Bolland, Amsterdam.
Prijs f 27,50.

„14 jaar in de Tweede Kamer” bevat een keus uit de vele redevoeringen, die de heer Jongeling tijdens zijn 14-jarig Kamerlidmaatschap heeft gehouden. De samensteller deelt mee, dat hij getracht heeft een bloemlezing te bieden uit de honderden redevoeringen, die aan de ene kant de veelzijdigheid van het optreden als volksvertegenwoordiger laten zien en aan de andere kant vooral onderwerpen, die karakteristiek zijn voor het optreden van het G.P.V. en ook voor de latere lezer belangwekkend. Het is niet eenvoudig aan de hand van deze 3 criteria een goede keus te maken. Over het algemeen lijkt me de keus van de heer De Vries geslaagd, al zijn er een aantal bij, waarvan ik me afvraag, of ze in 1977/78 nog wel actueel genoeg zijn.

Een bezwaar van een bundel Kamerredevoeringen is wel, dat men niet de andere Kamerleden en venmin de ministers hun opvatting hoort vertellen. Dat was in deze opzet natuurlijk uitgesloten.

Gelukkig heeft men de interrupties wel opgenomen.

Het 287 blz. tellende boek laat zien, dat Jongeling als volksvertegenwoordiger bepaald niet stil heeft gezeten, en dat hij ook getracht heeft als eenmansfractie zoveel mogelijk mee te doen.

Trouwens ook een lid van een grotere fractie heeft, als hij zijn werk goed doet, zijn handen vol. De t.v.-kijker ziet altijd een slecht gevulde Kamer voor zich en ziet voorbij, dat de niet in de Tweede Kamer aanwezige leden echt geen duimen zitten te draaien.

Natuurlijk was het voor Jongeling onmogelijk op zijn eentje zich met alle zaken, die in de Kamer behandeld werden, intens te bemoeien. Ook in dit boek is het duidelijk, dat hij op het ene ge-

bied zijn mannetje beter stond dan op het andere. Zo was zijn benadering van juridische zaken niet zijn sterkste kant. Op deze gebieden heeft Jongeling meestal een wijze zelfbeperking getoond.

Zelf heb ik Jongeling nog een drietal jaren in de Tweede Kamer meegemaakt. Men hoorde in hem direct de journalist, die zijn verhaal op plezierige wijze wist voor te dragen. Juist daardoor ook is dit boek goed leesbaar geworden. Daar zijn in de Tweede Kamer sprekers wier redevoeringen je zelfs aan een hond niet zou willen voorzetten.

Wel kwam Jongeling in het begin wat schoolmeesterachtig over. In dit boek komt dat niet zo sterk tot uiting. Vermoedelijk lag dat dus aan de toon en niet aan de inhoud.

Een positie als eenling in de Kamer heeft voor- en nadelen.

Alleen mist men veel gespecialiseerde kennis. Door het mindere politieke gewicht is de aandacht van de Kamer ook vaak wat minder. Kamerleden blijven echter niet uit beleefdheid zitten luisteren. Aan de andere kant is men als eenling vrij in zijn optreden. Men behoeft niet eerst spitsroeden in de fractie te lopen.

Over het algemeen zijn de redevoeringen van de eenlingen daardoor wat karakteristieker dan van leden van grote fracties. Dat geldt ook voor Jongeling.

Hoezeer ik ook betreurt, dat er bij de christelijke partijen een grote versplintering is, het is niet juist, dat de kleine fracties het werk van de Kamer sterk ophouden en dat hun werk kwalitatief minder is. Zijn bezwaren tegen verhoging van de kiesdrempel (blz. 271 e.v.) kan ik dan ook delen.

Slechts enkele kritische opmerkingen.

Bij zijn beschouwingen over de echtscheidingswetgeving plaatste ik nog al wat vraagtekens. Hetzelfde geldt t.a.v. zijn beschouwing over de abortus. Naar mijn mening verwacht Jongeling hier teveel van de wetgever.

Bepaald oneens ben ik het met zijn conclusie over gratiëring van de Duitse oorlogsmisdadigers. Nadat men deze mensen helaas gratie had verleend, had men hen ook verder naar de normen van onze wetgever moeten behandelen en hun straf op jaren stellen. Het is onrechtvaardig hen dit te onthouden op grond van emoties, hoe begrijpelijk die ook zijn.

Ik wees op een aantal punten, waarin ik de mededeling van Jongeling niet deel. Daarvoor is hij dan ook lid van het G.P.V. en ondergetekende lid van de A.R.P. Dat neemt niet weg, dat ik vele redevoeringen met grote inzien las.

Uit deze opmerkingen kan men terecht concluderen, dat dit geschrift de moeite waard is voor hen, die zich voor deze zaken interesseren en ik hoop, dat dit er velen zijn.

Rest nog te vermelden, dat het boek door Tom Bolland uitstekend is uitgegeven, waarbij vooral de papierkwaliteit opvalt.

J. Meulink

EEN KERKENORDENING

Terwijl wij hier in Nederland jarenlang

overleggen of we iets als een kerkenordering nodig hebben en wat daar dan wel in moet staan, krijgen we zo opeens een exemplaar kerkenordering uit Soemba cadeau. „Met algemene stemmen vastgesteld en wettig verklaard door de Synode van de Vrijgemaakte kerken van Oost-Soemba c.a., die te Parai Puluhamu van 24 tot 26 mei 1977 vergaderde.” Een kerkenordering met 95 artikelen, die een inleiding bevat (artt. 1 en 2) en verder als volgt ingedeeld is:

- I. Van de diensten (artt. 3-27),
- II. Van de kerkelijke vergaderingen (28-59),
- III. Van de opzicht der leer, de sacramenten en andere ceremoniën (60-81),
- IV. Van de kerkelijke tucht (82-95).

Dit stuk is natuurlijk niet plotseling uit de lucht komen vallen; ds Goossens heeft er een paar jaar aan gewerkt. Het is de weerslag van het onderwijs, dat predikanten en goeroes van hem ontvangen. Dat is ook de grote waarde ervan: wat geleerd is in de cursussen is nu vastgelegd en kan in de praktijk de kerkeraaden (de voorgangers) dienen bij hun werk in de gemeenten.

Want die broeders ambtsdragers komen voor veel zaken te staan en in dikwijls bijzondere situaties. Hoe dan te handelen? En waarom zó? Wat is de wil van de HERE? Er is — we hebben het al meer gezegd — een bescheiden Schriftkennis, er is geen enkele kerkelijke traditie, er is enkel de mondelinge overlevering en die is verre van betrouwbaar. Dit alles is nu aangevuld met een document, dat te raadplegen is. Op eenzelfde manier is onze D.K.O. tot stand gekomen; dat vergeten we zo dikwijls. Ook als „raadgever”, als schriftelijk advies, als een stuk onderwijs.

Het geheel is bijzonder eenvoudig gehouden en het verwijst in de bepalingen telkens weer naar de Schrift. Dat is fijn. Dat komt ook uit in een Woorden-geleide bij de Indonesische uitgave. Daarin kunnen onze broeders lezen:

„laten we niet vergeten: eigenlijk hebben kerken geen K.O. nodig, als ze werkelijk volgens Gods Woord leven, want alle grondbeginselen van deze K.O. zijn reeds te vinden in het Woord des Heren. Deze K.O. wil slechts bevorderen dat het Woord Gods werkelijk heerschappij heeft in de kerk en in het leven der kerkleden. Deze K.O. is niet een wetboek, doch een liefderegel, die ook in liefde gebruikt moet worden.”

Een aanleiding van geheel andere aard voor het opstellen van deze K.O. was dat de Indonesische regering al vele malen aangedrongen had op het overleggen van de „bepalingen”, die grondslag voor de kerken op Soemba waren. En daar kan nu ook aan worden voldaan.

Het is moeilijk om een keus te maken bij het citeren. Toch is het goed, iets door te geven. Artikel 42 handelt over „Het oprichten van nieuwe kerkeraden” en heeft de volgende tekst:

„Als in een ressort-gemeente voldoende (d.w.z. tenminste drie) broeders zijn, die voldoen aan de eisen die in 1 Tim. 1-13 genoemd worden, en als die gemeente zelf begeert een zelfstandige kerk te worden, dan kan daar een nieuwe kerkeraad opgericht worden. Doch te dezer zake zal de kerkeraad eerst een onderzoek instellen, met behulp van de visitatoren...”

En artikel 81 „Het suurdesem der heidense adat” luidt:

„De kerken moeten op haar hoede zijn t.a.v. alle suurdesem van de heidense adat, want „weet gij niet, dat een weinig zuurdeeg het gehele deeg zuur maakt?” (1 Cor. 5:6).

In de Nieuwsbrief nr. 52 vertelt de opsteller er meer van en zij behelst ook en vraag om het stuk kritisch te lezen en opmerkingen te zijner kennis te brengen. Daartoe kan ieder een exemplaar van de K.O. aanvragen bij br. D. Smits, koekoekstraat 25, Vlaardingen (telefoon 010-355261). U krijgt dit gratis toegesonden, misschien ook wel met een Nieuwsbrief erbij. Wie weet, neemt U dan tegelijk een abonnement op dit blad.

kerknieuws

Beroepen te Wapenveld: Ds W. v. d. Lingen te Bunschoten-Spakenburg.

Bedankt voor Arnhem: Ds A. H. Algra te Sliedrecht.

Leerdam — De afscheidsavond voor de fam. Ds R. Keesenberg, die weer naar het zendingsveld in Zuid-Afrika gaat vertrekken, zal D.V. gehouden worden op woensdag 4 januari 1978 in de Gereformeerde Kerk aan de Hoogstraat te Leerdam. Aanvang: half acht.

KONTAKTOEFENING MET DE CHR. GEREFORMEERDEN

Het moderamen van de kerkeraad zal zich binnenkort erop gaan bezinnen of en hoe er onzerzijds contacten kunnen worden gelegd met de Chr. Geref. Kerk ter plaatse. Dat is al lang een wens van de raad van de kerk te Leerdam. Hij voelt zich hierin gestimuleerd door de aanbeveling van de landelijke synode der Chr. Geref. Kerken om hunnerzijds tot meerdere kontaktoefening met de „Buitenverbanders” te komen. Zodoende kunnen er van beide kanten stappen gedaan worden, aldus vermeldt een recent kerkeraadsverslag.

Nijverdal — De opbrengst van de rondgang door de gemeente om tot een grote verbouwing van het kerkgebouw te komen is zó verblijdend, dat ze voldoende basis vormt voor uitwerking en uitvoering van de plannen van de bouwcommissie. Aldus besloot de kerkeraad, mede in overeenstemming met het advies van de Commissie van Beheer.

ADRESSEN

's-Gravenhage — Het adres van de Geref. kerk te 's-Gravenhage is voortaan: Y. Jacobs, Stevinstraat 70, Scheveningen, tel. 070-238332.

Telefoonnummer Ds Waagmeester — Het informatieboekje vermeldt voor Ds J. Waagmeester te Lisse (blz. 9 en 40) een verkeerd telefoonnummer. Het goede nummer luidt: 02521-10174.

Zwolle — Vakantie-Bijbelschool in de Zuiderkerk

In de kerstvakantie van 2-6 januari 1978 wordt er weer Vakantie-bijbelschool gehouden voor kinderen van 5-12 jaar. De organisatie hiervan is in handen van de Evangelisatiecommissie van de Vrijgemaakt Gereformeerde Kerk. Het thema voor deze week is „Aan het werk voor God”. Aan de hand van dit thema komt het leven en werken van Paulus centraal te staan. Er worden twee teksten geleerd: Joh. 20 : 21 en Joh. 9 : 14. Verder staat er op het programma: knutselen, samen zingen, kleurwedstrijd, dia-voorstelling, verrassingsplaatsen, nog andere verhalen, puzzel voor groteren en een kwis. Het voornaamste doel van deze vakantie-bijbelschool is vooral buitenkerkelijke kinderen en via hen de ouders in kontakt te brengen met het evangelie. De ouders worden daarom ook in de gelegenheid gesteld om vrijdagavond aanwezig te zijn op de ouder-kindervond. Er wordt weer op een grote opkomst gerekend (ca. 250 kinderen). Inl.: Mevr. Vrijmoeth-de Jong, telefoon 05200-13577.

Stichting l'Abri-Nederland

Burg. Verbrughweg 16, Eck en Wiel
tel. 03449-1659

Graag vestigen wij uw aandacht op de open l'Abri zaterdagen in Eck en Wiel en Utrecht. Aanvang: 15.00 uur.
's Avonds: discussie.

ECK EN WILE

- 31 dec. Wim Rietkerk
Barth's „Nein”; over de moderne theologie
- 7 jan. Henk Geertsema
afl. VI van de film van dr F. A. Schaeffer getiteld „De eeuw van de wetenschap”.
Uitgezonden op 3 jan., 20.35 uur Ned. I en via video herhaald op 7 jan. '78.
- 14 jan. Hans van Seventer
ontwikkelingen in de 60er jaren.
- 21 jan. Bob Goudzwaard
Film, afl. VII ('s avonds op video herhaald)
„Geloven als sprong in het duister” (zie Ned. I op 17 jan.)
- 28 jan. KUNSTWEEKEND
Graham Birtwistle
- 4 febr. Henk Geertsema
Film, afl. VIII „moderne kunst”
- 11 febr. WEEKEND voor studenten
aan sociale academie e.d.
Bob Goudzwaard: Christendom en Kapitalisme.
- 18 febr. Bob Wielenga
Film, afl. IX „De zestiger jaren: rust en welvaart”.
- 25 febr. H. van Riessen
Christelijk of algemeen.
- 5 mrt Henk Geertsema
Film, afl. X „laatste keuze”.
- 11 mrt OPEN DISCUSSIEDAG IN AULA V.U.
onder leiding van dr F. A. Schaeffer.

- 19 mrt KUNSTWEEKEND
Mark de Klijn.
- 25 mrt Bob Goudzwaard
over economie in bijbels licht.

UTRECHT

in het huis van Christa en Alfred van Wijk, Oosterkade 24 bis-A, Utrecht, tel. 030-516740.

- 21 jan. bespreking van afl. V en VI
- 18 febr. bespreking van afl. VII en VIII
- 18 mrt bespreking van afl. IX en X
- 15 apr. bespreking van hele film, slot
allemaal leiding Wim Rietkerk.

Iedereen is hartelijk welkom. Als U bij de maaltijd aanwezig wilt zijn, belt U dan even van tevoren als het kan.

Met hartelijke groeten
namens l'Abri,
W. G. Rietkerk

RPF-Jongerencongres

in de 'Aker' in Putten op 7 januari 1978.
Aanvang 10.00 uur.

Ook steeds meer jongeren praten mee over de politiek. Op school, via de kranten, de radio etc. kom je er voortdurend mee in aanraking.

Hoe moet onze houding en de houding van de overheid zijn ten aanzien van bijv. drugs, abortus, jeugdwerk of werkloosheid. Mag je 'buitenparlementaire actie' gebruiken om het beleid van de overheid om te buigen?

We leven in een tijd waarin men weinig of helemaal geen rekening houdt met het Woord van God. De antwoorden die men op de verschillende vraagstukken geeft zijn dan ook veelal slechts aan de normen van de mens getoetst.

De RPF wil het Woord van God centraal stellen. Ook in het politieke leven is de Bijbel normatief. Daarom organiseert de landelijke jongerenwerkgroep van de RPF een jongerencongres. Ds Schelhaas zal spreken over het onderwerp „Christelijke of neutrale politiek” waarbij Rom. 13 : 1-7 centraal zal staan. De heer J. P. M. Rietkerk zal een toespraak houden onder de titel „Actiegroep of politieke partij”.

D.m.v. bespreking in groepjes en discussie met een forum zullen alle congressgangers hun bijdrage kunnen leveren. Inlichtingen over het jongerencongres: tel. 05902-2319 of 05902-1266.

Nog vrij onverwacht nam de Heere uit ons midden weg onze oud-ouderling

Dirk Boogert

Wij zijn dankbaar voor het werk, dat hij gedurende vele jaren als ouderling voor onze gemeente zo trouw heeft mogen verrichten.

Leerdam, 20 december 1977.

Namens de kerkeraad der Gereformeerde Kerk Vrijgemaakt,

Ds. G. van Keulen, praeses
A. v. Gent, scriba

Joh. 11 : 24-27

Volkomen onverwacht nam de Heere tot Zich

D. Versluis

Groot was zijn belangstelling en liefde voor het zendingswerk in Zuid-Afrika.

Met dankbaarheid denken wij aan de wijze waarop hij als penningmeester zijn werk verrichtte.

Wij bidden zijn vrouw en kinderen Gods sterkte toe in dit grote verlies.

Zendingsmoderamen en
Kerkeraad
van de Geref. Kerk te Leerdam

(Psalm 46 : 1 ber.)

Heden nam de Heere geheel onverwacht tot Zich, onze geliefde zwager, oom en oud-oom

Dirk Boogert

sinds 13 augustus 1973 weduwnaar van Jozijntje de Krey

op de leeftijd van 80 jaar.

Namens de familie:
J. de Krey

Nieuwland, 20 december 1977
Zijkade 25

De teraardebestelling heeft plaats gehad op 24 december op de Algemene Begraafplaats te Nieuwland.

Interkerkelijke jongeren vakantie-reizen

naar de Oostenrijkse boerderij.

Hollandse kost.

Door omstandigheden gaan wij dit jaar maar 3 reizen organiseren naar het prachtige Bregenzerwäld.

Door onze jarenlange ervaring zijn wij vlug volgeboekt, bel of schrijf per omgaande.

1 juli t.m. 12 juli 12 dagen
14 juli t.m. 25 juli 12 dagen
25 juli t.m. 5 aug. 12 dagen

Leiding: Heer J. Wijnsma en Mevr. T. Wijnsma.

Inlichtingen: Roptawei 3, Metslawier, telefoon 05192-293.

**STICHTING
VERENIGDE
UITVAARTFONDSEN
IN NEDERLAND**

ONZE STICHTING MAAKT GEEN WINST

Ze is een Stichting, welke de gemeenschap wil dienen en het algemeen belang bij haar maatschappelijk streven als uitgangspunt neemt.

Een zestig jaar ervaring stelt haar in staat u een compleet pakket verzekeringen aan te bieden, met als sterkste troef haar lage premies, die gedurende de gehele looptijd onveranderd blijven.

Tevens verzorgt zij begrafenissen (ook voor niet verzekerden.)

Voor inlichtingen kunt u zich wenden tot haar kantoor
Enschede, Haaksbergerstraat 231 hoek Getfertsingel,
telefoon 053-31 95 35 - 32 36 93.
Kantooruren 8.30-12.30 - 13.30-17.00 uur.